

СИЗКО Г.І.

*старший викладач кафедри прикладної психології та логопедії,
Бердянського державного педагогічного університету, кандидат
психологічних наук*

**НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ
ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ДО
ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО
НАВЧАННЯ**

Анотація. У статті розглянуто поняття спрямованості як найважливішого компоненту внутрішньої психологічної структури особистості, який обумовлює усі дії і вчинки людини, способи прояву усіх інших її психічних властивостей та якостей.

Визначено, що професійна спрямованість особистості виявляється в її ставленні до професійної діяльності та передбачає розуміння й внутрішнє прийняття цілей і завдань цієї діяльності, виражає інтереси, ідеали, установки, переконання, погляди, які її характеризують. При цьому саме студентський вік виступає як найбільш значущий для професійного становлення особистості. В цей період потреби, інтереси, ціннісні орієнтації набувають якісно нового змісту в особистісному зростанні майбутнього фахівця.

Підвищення ролі та статусу фахівців у галузі спеціальної психології в сучасних умовах багато в чому визначається рівнем їх професійної спрямованості та компетентності. Це, в свою чергу, пояснює необхідність вдосконалення системи підготовки фахівців у галузі спеціальної психології з метою зміни рівня їх професійної спрямованості, що позитивно впливатиме на якість їх майбутньої професійної діяльності з корекційної підтримки вищезазначеної категорії дітей у освітньо-реабілітаційних закладах. Проаналізоване поняття особистісної готовності як властивості особистості, необхідної фахівцю для ефективної роботи. Особистісна готовність фахівця

передбачає психологічне опрацювання власних проблем у тих сферах, в яких він збирається практикувати.

Визначенні умови формування професійної готовності до праці, як елементу професійної діяльності психолога, а саме: самостійність і критичне засвоєння культури; активна участь у вирішенні суспільно-значущих завдань; спеціальний розвиток творчого потенціалу особистості – її психічних процесів.

Описані стадії (етапи) професійного становлення особистості як тривалого і динамічного процесу. В структурі психологічної готовності до діяльності виділені такі компоненти: мотиваційний; орієнтаційний; пізнавально-оперативний; емоційно-вольовий; психофізіологічний; оцінюючий. Розкрито сутність кожного з цих компонентів.

Ключові слова: спрямованість; професійна спрямованість; професійна готовність; практичний психолог; дитина з особливими освітніми потребами; інклюзія, спеціальна освіта.

Постановка проблеми та її з важливими практичними завданнями.

В національній доктрині розвитку освіти серед основних напрямів її подальшого удосконалення особлива увага приділяється постійному підвищенню якості освіти, оновленню її змісту та форм організації навчально-виховного процесу. Українська система навчання і виховання осіб з особливостями психофізичного розвитку перебуває на тому етапі еволюції, який визначається як перехідний від визнання рівних прав до надання рівних можливостей. Сьогодні у нашій країні стрімко зростає кількість дітей з особливими освітніми потребами. Основним завданням сучасної науки є сприяння повноцінній соціальній адаптації таких дітей, інтеграції їх у суспільство шляхом впровадження системи інклюзивного навчання.

Сьогодні інтенсивно розширюється практика інклюзивного навчання дітей з порушеннями розвитку різних нозологічних категорій у загальноосвітніх школах разом з дітьми, розвиток яких відповідає нормі, та

активізуються наукові дослідження в цьому напрямку. Відповідно, у цьому складному процесі дитині з особливими освітніми потребами життєво необхідною є психокорекційна підтримка з боку освіченого фахівця. Тривалий час у системі спеціальної освіти України психологічна допомога людям з особливими потребами надавалася фахівцями, які часто не мали відповідної спеціальної професійної підготовки. Зрозуміло, що це впливало на якість і ефективність навчально-корекційного процесу. Система спеціальних освітніх закладів та реабілітаційних центрів України вимагає від вищих закладів освіти підготовки висококваліфікованих і конкурентоспроможних фахівців для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.

Під час надання психологічної підтримки дітям з особливими освітніми потребами чітко актуалізується стимулююча функція професійної спрямованості, яка забезпечує професійно-особистісну стійкість незалежно від негативного впливу зовнішніх факторів, а також визначається її провідна роль у підготовці психологів для роботи з вищезазначеною категорією дітей. Спрямованість є найважливішим компонентом внутрішньої психологічної структури особистості, який певним чином обумовлює усі дії і вчинки людини, способи прояву усіх інших її психічних властивостей та якостей. Під спрямованістю розуміється система спонук, які визначають як вибірковість ставлень особистості до оточуючого світу, так і об'єкти, на які спрямована її активність.

Професійна спрямованість особистості виявляється в її ставленні до професійної діяльності та передбачає розуміння й внутрішнє прийняття цілей і завдань цієї діяльності, виражає інтереси, ідеали, установки, переконання, погляди, які її характеризують. При цьому саме студентський вік виступає як найбільш значущий для професійного становлення особистості. В цей період потреби, інтереси, ціннісні орієнтації набувають якісно нового змісту в особистісному зростанні майбутнього фахівця.

Особливістю особистісно-професійного розвитку майбутнього психолога є те, що в період формування його професійної зрілості на творчому рівні відбуваються, з одного боку, розвиток індивідуальних характеристик (потреби, інтереси, установлювання, рівень прихильності, особливості інтелекту тощо), які впливають на самовизначення у професії, професійну адаптацію, а з іншого – педагогічна діяльність позитивно або негативно впливає на формування самооцінки, самоствавлення. Цінним є те, що в процесі особистісно-професійного розвитку майбутнього психолога відбувається не лише розкриття його внутрішнього потенціалу, але й примноження його.

Останні дослідження і публікації, виділення невирішених питань загальної проблеми, якій присвячується стаття. Професійний розвиток є невіддільним від особистісного – в основі кожного лежить принцип саморозвитку, що детермінує здатність особистості перетворювати власну життєдіяльність на предмет практичного втілення, що приводить до вищої форми життєдіяльності – творчої самореалізації, і, зрештою, життєтворчості [1]. Т. Титаренко [10] зазначає, що розвиток особистості – це базисний модус її існування, який сприяє набуттю все якіснішої визначеності. Це є задоволення потреб, яке прогресує і забезпечує специфічну мотивацію зростання над цими потребами. Розвиток особистості містить усі процеси становлення, всю сферу можливого: і плани, і перспективи, і надії, і мрії, і бажання, і страхи, і побоювання, і відчуття загрози. П. Лушин зазначає, що сьогодні нам важко не помічати зміну в психологічному стані людей, що живуть поруч з нами [5]. Психологи називають цю зміну системною або радикальною, і, по суті, розглядають як зміну потенціалу особистості і системи життєвих цінностей. Коли ми говоримо про розвиток або зростання чого-небудь, зокрема, особистості, ми маємо на увазі розкриття і вичерпання вже існуючого потенціалу особистості в сукупності зі всіма її можливостями.

Низка вчених пояснює особистісно-професійний розвиток як процес розвитку особистості, зорієнтований на високий рівень професіоналізму і

професійних досягнень та який здійснюється за допомогою навчання і саморозвитку в процесі професійної діяльності і професійних взаємодій (А. Деркач, В. Зазикін, Н. Ніколаєва, Н. Кузьміна, А. Маркова, Л. Рибалко). При цьому домінуючим підґрунтям виступають у сформованій перехідною ситуацією на підсвідомому рівні ознаки зародження імпліцитної моделі подальшого розвитку, одним із яких є, так звані перетворені (М. Мамардашвілі) або перехідні (П. Лушин [5]) форми, пряма функція яких – надання суб'єкту можливостей чи програм подальшого зростання.

Професія «психолог» передбачає спілкування з різними людьми, в тому числі і з дітьми з особливими освітніми потребами. Отже, такому фахівцю потрібно формувати в собі готовність «розуміти» різних людей, знати особливості розвитку при різних порушеннях, орієнтуватися в різних способах їх життєдіяльності, включаючи і вміння орієнтуватися в різних видах порушень різних нозологій.

Особистісна готовність – це властивості особистості, необхідні фахівцю для ефективної роботи. Особистісна готовність фахівця передбачає психологічне опрацювання власних проблем у тих сферах, в яких він збирається практикувати.

У психологічному словнику готовність до дії розуміється як форма установки, що характеризується спрямованістю на виконання тієї або іншої дії. Передбачає наявність певних знань, умінь, навичок; готовність до протидії виникають у процесі виконання дії перешкод; приписування особистісного сенсу виконуваному дії. Готовність до дії реалізується за рахунок прояву окремих складових дії: нейродинамічної сформованості дії, фізичної підготовленості, психологічних факторів готовності. Готовність до професійної діяльності визначається як психічний стан, передстартова активізація людини, що включає усвідомлення людиною своїх цілей, оцінку наявних умов, визначення найбільш вірогідних способів дії; прогнозування мотиваційних, вольових, інтелектуальних зусиль, імовірності досягнення результату, мобілізацію сил, самонавіювання в досягненні цілей [7].

Проблему готовності психолога до професійної діяльності вивчали такі науковці, як І.Томаржевська [11], І.Солійчук [9], готовності майбутніх психологів до роботи з дітьми з особливими потребами – А.Руденко [8].

Розглянемо етапи професійного становлення спеціаліста. Фахівець у своєму розвитку проходить різні етапи становлення. Оскільки динамізм свідчить про змінюваність феномена готовності до професійної діяльності, актуальним, з огляду на зазначене, є підхід до нього Т.Кудрявцева. Учений виділив такі етапи професійного становлення (на прикладі майбутнього вчителя): 1)формування професійних намірів; 2)професійне навчання; 3)професійна адаптація; часткова чи повна реалізація особистості в професійній праці [2, с. 56]. Ці результати певною мірою можна порівняти із професійною підготовкою майбутніх психологів. У ньому умовно виокремлюємо три блоки: 1) теоретико-експериментальна підготовка (вивчення класичних психологічних дисциплін); 2)опанування теоретичних засад практичної психології, що здійснюється за рахунокучастістудентів в активних формах навчальної роботи; 3) оволодіння психологічними технологіями, методиками й методами формування навичок роботи, що здійснюється під час участі студентів усемінарах-практикумах, тренінгах та ін. [6, с. 14].

У концепції Д. Сьюпер даються описи рядів стадій і етапів професійного розвитку, що розрізняються типовими завданнями. Тут в якості основного механізму професійного розвитку розглядається розвиток Я-концепції при співвіднесенні досвіду власних досягнень і особистісних проявів з соціальними вимогами, при ідентифікації значущим іншим і програванні різних соціальних ролей. М. П. Катц, Г. Томе, Г. Ріес в теоріях, що спираються на психологію прийняття рішень, основну увагу приділяють зіткненню людини з проблемними ситуаціями професійного розвитку та процесу їх дозволу, який може бути представлений, наприклад, такими етапами: виникнення нової ситуації , пошук готівкових альтернатив, оцінка альтернатив в аспекті мети (оцінка цінності успіху і неуспіху; антиципація

престижу, винагороди або задоволення; висунення критеріїв професійної кар'єри, складності виробничої діяльності, доступності освіти та робочих місць), вибір і реалізація найбільш адекватної альтернативи, узгодження рішення в аспекті соціальної динаміки.

Одним з джерел професійного розвитку є зовнішнє середовище – надані педагогами знання, завдання. Але ніякі зусилля педагогів не приведуть до професійного росту, якщо студент не хоче освоювати матеріал і не рухається сам, тобто, не активний, не прагне стати «більше, ніж він є». Істинний розвиток особистості – це, перш за все, саморозвиток, визначається не зовнішніми впливами, а внутрішньою позицією самої людини [3].

Вітчизняні психологи Б.Г. Ананьєв, В.А. Бодров, Е.А. Клімов, І.М. Кондаков, Т.В. Кудрявцев, Ю.П. Поваренко, А.М. Еткінд основну увагу звертають на процес формування особистості в професійній діяльності, підкреслюючи компенсаторні моменти психіки людини, великі можливості розвитку його професійних здібностей і самовдосконалення.

На думку В.А. Бодрова професійне становлення і розвиток особистості має на меті «забезпечення досить надійного індивіда в конкретних і типових життєвих і професійних умовах, що визначає формування стійких рис особистості, характерних, зокрема, для майбутнього виду діяльності». Отже, діяльність задає вимоги до особистості, виступає як стимул її розвитку і умовою формування її рис і якостей, найбільш адекватних конкретних форм поведінки і діяльності.

Професійна готовність – вирішальна умова швидкої адаптації випускника до умов праці, подальшого його професійного вдосконалення і підвищення кваліфікації. Ефективність процесу професіоналізації в цілому залежить від успішного проходження всіх його стадій та етапів, але особлива роль відводиться стадії професійної підготовки, де зміцнюється професійне становлення здобувача вищої освіти, формуються професійно важливі якості, необхідні для майбутньої трудової діяльності, відбувається розвиток своєї особистості засобами професійного навчання.

Так, першокурсники різних років надходження характеризуються такими особистісними особливостями: висока концентрація уваги, розвинену уяву, емоційна стійкість, високий рівень скептицизму і самоконтролю, сміливість у спілкуванні, схильність до самоствердження і незалежності, прагнення до довірливо-відвертого взаємодії з іншими людьми при високому рівні самокритичності, екстернальність в області сімейних відносин. Здобувачі вищої освіти, які навчаються на першому курсі, мають переважно середньо-слабкий тип нервової системи. Зазначені характеристики складають узагальнений портрет типового першокурсника

В період навчання на молодших курсах (1-3 курси) у здобувачів вищої освіти відзначаються: посилення екстернальних тенденцій в міжособистісних і виробничих відносинах; зниження рівня загальної та приватної емпатії; посилення консервативних тенденцій у поведінці на протигагу радикалізму. У них знижується бажання змінити себе відповідно до власних ідеальними уявленнями. Факторна структура варіативних індивідуально-особистісних особливостей здобувачів вищої освіти включає чинники «емпатія» та «професійна інтернальність».

Таким чином, поняття «психологічна готовність до професійної діяльності» є багатоаспектним і неоднозначним в своєму тлумаченні. Вона має динамічну структуру, між компонентами якої є функціональні залежності. Суть психологічної готовності: моральні та психологічні якості і можливості особистості; відношення свідомості і поведінки, суб'єктивності і об'єктивності свідомості. Зміст психологічної готовності складають інтегральні характеристики особистості, що включають в себе інтелектуальні, емоційні і вольові властивості, професійно-моральні переконання, потреби, звички, знання, вміння і навички, педагогічні здібності.

В структурі психологічної готовності до діяльності виділяють такі компоненти: 1) мотиваційний; 2) орієнтаційний; 3) пізнавально-оперативний; 4) емоційно-вольовий; 5) психофізіологічний; 6) оцінюючий [4, с. 48].

Розкриємо суть кожного з цих компонентів. Мотиваційний компонент включає в себе професійні установки, інтереси, прагнення займатися педагогічною роботою. Його основою є професійно-педагогічна спрямованість (особисте прагнення людини застосувати свої знання в обраній професійній сфері), в якій виражається позитивне ставлення до професії, нахил та інтерес до неї, бажання вдосконалювати свою підготовку і тощо.

Орієнтаційний компонент – це ціннісно-професійні орієнтації, основою яких є професійна етика, професійно-педагогічні ідеали, погляди, принципи, переконання, готовність діяти відповідно до них. Ядро орієнтаційного компоненту – ціннісні орієнтації особистості, глибина професійно-педагогічного світогляду. До його основних структурних одиниць відносяться узагальнені професійні знання, погляди, переконання, принципи і готовність діяти в практичних ситуаціях відповідно до них.

До пізнавально-операційного аспекту психологічної готовності входять професійна спрямованість уваги, уявлень, сприймання, пам'яті, педагогічне мислення, педагогічні здібності, знання, дії, операції і заходи, необхідні для успішного здійснення професійної діяльності.

Емоційно-вольовий компонент психологічної готовності – почуття, вольові процеси, що забезпечують успішний перебіг і результативність діяльності; емоційний тонус, емоційна сприйнятливність, цілеспрямованість, самовладання, наполегливість, ініціативність, рішучість, самостійність, самокритичність, самоконтроль [4, с. 49-50].

Психофізіологічний аспект психологічної готовності складають впевнення у своїх силах, прагнення наполегливо і до кінця доводити розпочату справу, здатність вільно керувати своєю поведінкою і поведінкою інших, професійна працездатність, активність і саморегулювання, урівноваженість і витримка, рухомий темп роботи.

Оцінюючий компонент передбачає самооцінку своєї професійної підготовки і відповідність процесу розв'язання професійних завдань

оптимальним педагогічним зразком. Психологічна готовність включає в себе як важливий компонент потребу фахівця в професійному самовдосконаленні. Щоб студент міг сам оцінити свою професійну підготовку, міг керувати своїм удосконаленням, не треба давати йому готових педагогічних рецептів, а правильно орієнтувати його в самостійних пошуках цих рецептів.

Оскільки рівень готовності не є інваріантна величина, то його перебіг зумовлюється віком, досвідом навчання, індивідуальними можливостями і т. д. В.О. Моляко виділяє такі рівні: рівень непрофесійної, передпрофесійної і професійної підготовки. Рівень професійної підготовки поділяється на власне професійний (виконання діяльності з фаховою підготовкою) і професійної майстерності (у випадку подальшого накопичення суб'єктом досвіду роботи, що виконується з високою якістю). В роботах В.О.Моляко дається класифікація рівнів готовності:

1. Високий (самостійність у постановці і розв'язанні нових задач, адекватність оцінки і самооцінки професійно важливих якостей, здатність до ефективного вирішення задач в умовах дефіциту часу і т.д.).

2. Середній (недостатній рівень вияву наведених якостей).

3. Низький (невміння самостійно ставити і розв'язувати трудні задачі, неадекватна оцінка і самооцінка професійно важливих особливостей і т.д.) [4, с. 49-50].

Висновки і подальші перспективи досліджень. Отже, готовність випускника вишу до професійної діяльності починає формуватись в процесі професійної підготовки, зумовлена його соціальними установками, професійною спрямованістю, теоретичною та практичною підготовкою та індивідуально-типологічними особливостями.

Враховуючи сучасні зміни системи освіти в Україні, одним з найважливіших напрямків роботи психолога, на сьогодні, є формування в суспільстві кращого ставлення до дітей з особливими освітніми потребами та всіляке сприяння можливості таких дітей навчатись разом із дітьми, що не

мають особливих освітніх потреб. Можна виділити наступні напрямки роботи психолога, до якої він має бути готовий:

- вивчення соціально-психологічного стану дитини з особливими освітніми потребами;
- навчання норм поведінки в різних життєвих ситуаціях;
- психологічне консультування дітей з особливими освітніми потребами з особистісних питань;
- організація взаємодії з однолітками та дорослими;
- формування здорового мікроклімату у сім'ї; зокрема ставлення батьків до дитини з інвалідністю як повноцінного члена сім'ї;
- розвиток потенційних творчих здібностей дитини;
- здійснення профорієнтаційної роботи тощо.

Практичні вміння та знання набуті в студентські роки дуже важливі у майбутній професії практичного психолога. Протягом навчання здобувачі вищої освіти мають навчитись розпізнавати різні порушення; оволодіти прийомами та методами їх супроводу та корекції; проводити профілактичну роботу з подолання неспішності; знати психологічні особливості дітей з особливими освітніми потребами різних нозологій; використовувати прийоми й методи їх виховання, корекції та розвитку.

У зв'язку з вище викладеним, метою нашої подальшої роботи є формування та розвиток у майбутніх психологів вміння користуватися теоретичними знаннями у практичних ситуаціях; вміння вирішувати найоптимальнішим способом складні ситуації та розвиток особистісних якостей, необхідних для роботи із дітьми із особливими освітніми потребами.

Список використаних джерел

1. Андрійчук І. П. Формування позитивної Я-концепції особистості майбутніх практичних психологів у процесі професійної підготовки : автореф. канд. дис. / І. П. Андрійчук. – К., 2003. – 20 с.

2. Кудрявцев Т. В. Психология профессионального обучения и воспитания: учебное пособие по курсу «Психология»/ Т. В. Кудрявцев ; Ред. Ю.Ф. Гушин; – М. : МЭИ Моск. энерг. ин-т., 1986. –176 с.
3. Кузікова С. Б., Зливков В. Л. Методологічні виміри суб'єктності в контексті автентичності та саморозвитку особистості // Актуальні питання сучасної психології : збірник наукових праць / [за ред : Кузікової С. Б., Щербакової І. М.]. – Суми : Вид-во Сум ДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. – Т.1. –С. 59 – 65.
4. Моляко В.О. Психологічна готовність до творчої праці / В.О. Моляко. – Київ: – «Знання». – 2001. – С. 48 – 51.
5. Особистісно-орієнтована підготовка майбутніх психологів у системі післядипломної педагогічної освіти : посібник / П. В. Лушин, Н. Ю. Воляннюк, О. В. Брюховецька, А. І. Гусєв, Я. Л. Катюк, В. І. Карамушка, Л. А. Інжиєвська ; НАПН України, Ун-т менедж. освіти. – К., 2014. – 369 с. – Режим доступу : <http://lib.iitta.gov.ua/8318>.
6. Панок В.Г. Основні напрями професійного становлення особистості практичного психолога у вищій школі/ В. Г. Панок// Практична психологія та соціальна робота.–К. :–2003. – № 4. – С.14.
7. Психологічний словник / Авт.-уклад. В.В.Синявський, О.П.Сергеєнкова / За ред. Н.А.Побірченко – 2007 р. С. 64
Режим доступу: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/5980/3/O_Serhieienkova_IL.pdf%20.
8. Руденок А. І. Характеристика когнітивного та операційно-діяльнісного компонентів готовності майбутніх психологів до запобігання та подолання сімейних конфліктів / А. І. Руденок // Актуальні питання теорії та практики психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців : Всеукр. науково-практ. конф. з між нар. участю, 25-26 квітня 2013 р. : тези доп. – Хмельницький : ХНУ, 2013. – С. 61-63.
9. Солійчук І. І. Теоретико-методологічний аналіз проблеми готовності практичного психолога до професійної діяльності / І. І. Солійчук // Проблеми

сучасної психології. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка, Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – Випуск 19. – Кам'янець-Подільський: «Аксиома», 2013. – С. 657 – 667.

10. Титаренко Т. М. Життєві кризи: технології консультування / Т. М. Титаренко. – К. : Вища шк., 1978. – 187 с.

11. Томаржевська І. В. Становлення професійної самосвідомості особистості студентів-психологів як умова ефективної діяльності професіонала / І.В. Томаржевська // Актуальні питання теорії та практики психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців : Всеукр. науково-практ. конф. з між нар. участю, 25-26 квітня 2013 р. : тези доп. – Хмельницький : ХНУ, 2013. –С. 70-73.

References transliterated

1. Andriichuk I. P. Formuvannia pozytyvnoi Ya-kontseptsii osobystosti maibutnikh praktychnykh psykhologiv u protsesi profesiinoi pidhotovky : avtoref. kand. dys. / I. P. Andriichuk. – K., 2003.

2. Kudriavtsev T. V. Psykholohyia professyonalnoho obuchenya y vospytanyia: uchebnoe posobye po kursu «Psykholohyia»/ T. V. Kudriavtsev ; Red. Yu.F. Hushchyn; – M. : МЭУ Моск. энэрh. yn-t., 1986.

3. Kuzikova S. B., Zlyvkov V. L. Metodolohichni vymiry sub'iektnosti v konteksti avtentychnosti ta samorozvytku osobystosti // Aktualni pytannia suchasnoi psykhologii : zbirnyk naukovykh prats / [za red : Kuzikovoi S. B., Shcherbakovoi I. M.]. – Sumy : Vyd-vo Sum DPU imeni A. S. Makarenka, 2015. –Т.1.

4. Moliako V.O. Psykholohichna hotovnist do tvorchoi pratsi / V.O. Moliako. – Kyiv: – «Znannia». – 2001.

5. Osobystisno-orientovana pidhotovka maibutnikh psykhologiv u systemi pisliadyplomnoi pedahohichnoi osvity : posibnyk / P. V. Lushyn, N. Yu. Volianiuk, O. V. Briukhovetska, A. I. Husiev, Ya. L. Katiuk, V. I. Karamushka, L. A. Inzhyievska ; NAPN Ukrainy, Un-t menedzh. osvity. – K., 2014.

6. Panok V.H. Osnovni napriamy profesiinoho stanovlennia osobystosti praktychnoho psykhologa u vyshchii shkoli/ V. H. Panok// Praktychna psykhologhiia ta sotsialna robota.–K. :–2003. – № 4.
7. Psykholohichni slovnyk / Avt.-uklad. V.V.Syniavskiy, O.P.Serhieienkova / Za red. N.A.Pobirchenko – 2007.
8. Rudenok A. I. Kharakterystyka kohnityvnoho ta operatsiino-diialnisnoho komponentiv hotovnosti maibutnikh psykhologiv do zapobihannia ta podolannia simeinykh konfliktiv / A. I. Rudenok // Aktualni pytannia teorii ta praktyky psykhologo-pedahohichnoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv : Vseukr. naukovo-prakt. konf. z mizh nar. uchastiu, 25-26 kvitnia 2013 r. : tezy dop. –Khmelnyskyi : KhNU, 2013.
9. Soliichuk I. I. Teoretyko-metodolohichni analiz problemy hotovnosti praktychnoho psykhologa do profesiinoy diialnosti / I. I. Soliichuk // Problemy suchasnoi psykhologii. Zbirnyk naukovykh prats Kam'ianets-Podilskoho natsionalnogo universytetu im. I. Ohienka, Instytutu psykhologii im. H. S. Kostiuka APN Ukrainy. – Vypusk 19. – Kam'ianets-Podilskyi: «Aksioma», 2013.
10. Tytarenko T. M. Zhyttievi kryzy: tekhnologii konsultuvannia / T. M. Tytarenko. – K. : Vyshcha shk., 1978.
11. Tomarzhevska I. V. Stanovlennia profesiinoy samosvidomosti osobystosti studentiv-psykhologiv yak umova efektyvnoy diialnosti profesionala / I.V. Tomarzhevska // Aktualni pytannia teorii ta praktyky psykhologo-pedahohichnoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv : Vseukr. naukovo-prakt. konf. z mizh nar. uchastiu, 25-26 kvitnia 2013 r. : tezy dop. – Khmelnytskyi : KhNU, 2013.

Аннотация. В статье рассмотрено понятие направленности как важнейшего компонента внутренней психологической структуры личности, который обуславливает все действия и поступки человека, способы проявления всех его психических свойств и качеств.

Определено, что профессиональная направленность личности проявляется в ее отношении к профессиональной деятельности и предполагает понимание и внутреннее принятие целей и задач этой

деятельности, выражает интересы, идеалы, установки, убеждения, взгляды, которые ее характеризуют. При этом именно студенческий возраст выступает как наиболее значимый для профессионального становления личности. В этот период потребности, интересы, ценностные ориентации приобретают качественно новое содержание в личностном росте будущего специалиста.

Повышение роли и статуса специалистов в области специальной психологии в современных условиях во многом определяется уровнем их профессиональной направленности и компетентности. Это, в свою очередь, объясняет необходимость совершенствования системы подготовки специалистов в области специальной психологии с целью изменения уровня их профессиональной направленности, положительно влиять на качество их будущей профессиональной деятельности направленной на поддержку детей с особыми образовательными потребностями.

Проанализировано понятие личностной готовности как свойства личности, необходимой специалисту для эффективной работы. Личностная готовность специалиста предполагает психологическую проработку собственных проблем в тех сферах, в которых он собирается практиковать.

Определены условия формирования профессиональной готовности к труду, как элемента профессиональной деятельности психолога, а именно: самостоятельность и критическое усвоение культуры; активное участие в решении общественно значимых задач; специальное развитие творческого потенциала личности – ее психических процессов.

Описанные стадии (этапы) профессионального становления личности как длительного и динамичного процесса. В структуре психологической готовности к деятельности выделены следующие компоненты: мотивационный; ориентационной; познавательно-оперативный; эмоционально-волевой; психофизиологический; оценивающий. Раскрыта сущность каждого из этих компонентов.

Ключевые слова: направленность; профессиональная направленность; профессиональная готовность; практический психолог; ребенок с особыми образовательными потребностями; инклюзия, специальное образование.

Summary. Humane personality must be different philosophical wisdom and nobleness. That is why the humane treatment involves constant moral self-improvement. Overcoming own shortcomings ideologists consider humanity as caretakers of others, a kind of activity for the benefit of people.

Concerning the process of personality development, some psychologists and educators understand this phrase realization of inherent instincts and properties of human.

The research component of humane treatment can determine the conditions that promote understanding through a subjective image of a man with mental and physical disabilities, volitional self-corrective behavior. Different spectra of negative attitudes towards persons with disabilities are considered in this article, in particular, barriers of reflection, barriers to attitudes, and psychological barriers that arise during interaction with such people.

It were analyzed factors that provoke appearance and development of negative attitude, such as genetic determinants (instinct, preservation of identity and aspiration for self-identification) and, in fact, psychological determinants (disgust, fear, helplessness, anxiety, hatred, hostility, antipathy, stress, dislike, striving for dominance and differentiation).

It were proposed ways to overcome psychological barriers during interaction with people with disabilities. Namely, the recognition that every person, whether adult or child, is unique and because of its uniqueness, occupies an individual and unique place in the life of society. In this regard, people with a status of a disabled person should be called as people with disabilities, thus recognizing their equality and the right to freedom of choice.

Key words: professional orientation; professional readiness; practical psychologist; a child with a disability; special education.